

**EDVARD TAYLOR –ETNOLOGIYADA EVOLYUTIONISTIK MAKTAB
ASOSCHISI.****Mohlaroyim Yarashova**

Osiyo xalqaro universiteti o'qituvchisi.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14901912>

Annotasiya. Ushbu maqolada etnologiyaning evolutsionistik maktabi va uning asoschisi Edvard Taylor faoliyati, qarashlari va ilgari surgan g'oyasi haqida qisqacha ma'lumot keltirilgan.

Kalit so'zlar: Evolutsionizm, sivilizatsiya, madaniyat, animizm, progressiv.

**ЭДВАРД ТЕЙЛОР – ОСНОВАТЕЛЬ ЭВОЛЮЦИОНИСТСКОЙ ШКОЛЫ В
ЭТНОЛОГИИ**

Аннотация. В данной статье дается краткий обзор деятельности, взглядов и идей эволюционистской школы этнологии и ее основателя Эдварда Тейлора.

Ключевые слова: Эволюционизм, цивилизация, культура, анимизм, прогрессивный.

**EDWARD TAYLOR – FOUNDER OF THE EVOLUTIONIST SCHOOL IN
ETHNOLOGY.**

Abstract. This article gives a brief overview of the activities, views and ideas of the evolutionist school of ethnology and its founder Edward Taylor.

Key words: Evolutionism, civilization, culture, animism, progressive.

XIX asrning o'rtalariga kelib etnologiyada etnomadaniy materiallar asosida o'ziga xos talqin beruvchi yangi yo'nalishlar, konsepsiyalar va maktablar paydo bo'ldi. Ularning ayrimlari qat'iy ilmiy yo'nalishga taalluqliligi va tizimlashgan shakli bilan ajralib turganligi bois juda qisqa muddatda ommalashib ketgan. Shulardan dastlabkisi evolutsionizm maktabi edi.

Dastlabki etnologik nazariya — evolutsionizmning rasman shakllanishi XIX asr o'rtalaridagi umummetodologik dasturlar va kashfiyotlarning amalga oshirilishi bilan bevosita bog'liq bo'lgan. Bunday qarashlar orasida o'sha davr fanida rivojlanish, taraqqiyot, evolutsiya qoidalarining tasdiqlanishi muhim ahamiyat kasb etgan. Unga ko'ra dunyodagi har qanday o'zgarish ichki determinizm (narsa va hodisalarning sababiy bog'lanishi)ga asoslanadi. Mazkur nazariya asosida dastlab tabiiy fanlardagi ko'plab jarayonlarga izoh va tavsiflar berilgan. Tabiiy fanlardagi bunday qarashlarning o'zaro kurashi XIX asrda evolutsionalizm g'oya- sining yaratilishi va oxir oqibat uning g'alabasiga sabab bo'lgan.[1] Evolutsionizm nazariyasi tabiiy fanlarda keskin burilish yasashi bilan birga inson va madaniyatlar to'g'risidagi mashhur g'oyani etnologiya faniga ham olib kirgan. O'z navbatida, ko'plab evolutsionistlar o'z asarlarini tabiiy fanlarda erishilgan kashfiyotlardan ilhomlanib, ruhlanib yaratganliklarini e'tirof etganlar.

Evolutsionizm tarafdorlari o'zlarining asosiy qarashlari, vazifalarini insoniyat madaniyati rivojlanishida umumiy qonuniyatlarning kashf etilishi va asoslanishida, turli xalqlar madaniyatlarining rivojlanishida deb hisoblaganlar.

E. Taylor (1832 — 1917-yillar). Buyuk ingliz olimi Edvard Taylor etnologiyadagi evolutsionistik maktabning asoschisi hisoblanadi. U 1865-yil nashr etilgan «Insoniyatning qadimgi tarixi haqida tadqiqot» nomli kitobida o'zining evolutsionistik g'oyalarini ilgari surgan.[2] Taylor insoniyat madaniyatining ibtidoiylikdan zamonaviy sivilizatsiyagacha bo'lgan tarixiy rivojlanish bosqichlarini, xalqlar orasidagi o'zaro tafovut irqiy farqqa asoslanmasdan, balki madaniyatlar rivojlanishining turli zinapoyalari hamda xalqlar madaniyatining o'zaro aloqasi va vorisligi kabi g'oyalar bilan bog'liq deb hisoblagan.[1] Taylor o'zining evolyutsionistik konsepsiyasini «Ibtidoiy madaniyat» (1871) nomli fundamental asarida bayon etgan. Mazkur asarda olim madaniyatni olg'a siljituvchi taraqqiyot g'oyasini har tomonlama rivojlantirgan holda J.de Mestraning «Tubanlashish g'oyasi»ga qarama-qarshi qo'ygan. J.de Mestra ilgari surgan g'oya mohiyatiga ko'ra, madaniyatning ilk bosqichlarida yerda yarim sivilizatsiyalashgan odamlar yashaganlar va ularning kevingi rivojlanishi ikki yo'ldan borgan.

Bu jarayonda bir guruh kishilar yovvoyilik tomon orqaga ketgan bo'lsalar, boshqa bir jamoa sivilizatsiyalashgan jamiyat sari taraqqiy qilgan, — deyiladi. Taylor esa tarixiy va tabiiy katalizator natijasida madaniyatdagi regressiv o'zgarishlarni rad etmagan holda, insoniyat tarixida madaniyatning evolutsion taraqqiyotmi asosiy yo'nalish sifatida qat'iy ta'kidlagan. U o'z mulohazalarini evolutsionizmning «insoniyat tabiatning bir bo'lagi bo'lganligi uchun ham tabiiy qonuniyatlar asosida rivojlanadi»[1] — degan g'oya asosida shakllantirgan. Shu boisdan ham barcha odamlarning psixologiyasi va intellektual qobiliyati o'xshash, ularda madaniyatning bir xil xususiyatlarini ko'rish mumkin, kishilarning rivojlanishi ham o'xshash qonuniyatlarga asoslanadi. Taylorning fikricha, madaniyatning turli shakllari «bosqichma-bosqich rivojlanishida ularning har biri, shubhasiz, o'tmish bilan bog'liq bo'lish bilan birga kelajakning shakllanishida muhim rol o'ynaydi. Taraqqiyotning mazkur ketma-ketligi barcha xalqlar, shu jumladan, rivojlanishida eng orqada qolgan xalqlardan tortib sivilizatsiyalashgan xalqlargacha, hammasini o'zaro yagona uzluksiz bir tizimga birlashtiradi.

Taylor o'z tadqiqotlarida ibtidoiy odamlarning diniy e'tiqodlari madaniyatning barcha ko'rinishlariga nisbatan birmuncha ko'proq qiziqish uyg'otgan va u bu borada dinning paydo bo'lishi to'g'risidagi animistik nazariyani ishlab chiqqan. Ibtidoiy odamlarning diniy e'tiqodlarini o'rganish asnosida Taylor ularga insoniyat va uning madaniyati uyg'unligi nuqtai nazardan yondashgan. Uning fikricha, «yovvoyi odamlar»ning e'tiqodlari va marosimlari turli-tuman mazmunsiz qorishmadan emas, balki o'zaro ketma-ketlikka va mantiqiy asosga ega bo'lgan urf-odatlardan iborat. Eng muhimi, bularning barchasi zaminida olim ta'kidlaganidek,

«Ilohiy zotga e'tiqod» yoki boshqachasiga aytganda, ruh va jonga ishonch g'oyasi mujassamlashgan. Taylor o'z qarashlari asosida «animizm» nazariyasini shakllantirgan.[2] U animizm ildizlarini ibtidoiy odam tasavvuridagi tush, tush ko'rishning o'ziga xos xususiyati, kasallik, o'lim kabi hodisalar sabablarini izohlash bilan bog'laydi. Taylor ularni izohlashda ibtidoiy odamlar tasavvuridagi «har bir odamda jon bo'lib, ular inson tanasini vaqtinchalik (tush ko'rish vaqtida) yoki butunlay (vafot etganda) tark etadi»[1], — degan g'oyani asos qilib olgan.

O'z navbatida jon to'g'risidagi bunday qarash keyinchalik dunyoviy dinlarda ham rivojlangan. Ibtidoiy odamlarning magik fikrlash qoidasi asosida har bir narsaning joni va ruhi mavjudligi to'g'risidagi tasavvurlar paydo bo'lgan va natijada hayvonlar hamda tabiiy kuchlarning ruhi, boshqa olamdagi hayotga ishonch, tabiatdagi ilohlar va oxir oqibatda yagona tangri taologa bo'lgan e'tiqod shakllangan deb ta'kidlaydi. Taylarning evolutsionistik qarashlari etnologiyadagi dastlabki «inqilobiy» nuqtai nazarlardan biri edi.[2] Evolutsionistlar qarashlarining muhim jihatlaridan biri shundaki, mazkur nazariya tarafdorlari ilk bora tarixiy jarayonlarning yaxlitligi va madaniyat taraqqiyotining progressivligi to'g'risidagi izchil konsepsiyani ilgari surganlar. Biroq, evolutsionizm konsepsiyasi, shu jumladan, Taylor qarashlarining kamchiligi borasida, bir muncha kechroq bo'lsa-da, qator tanqidiy fikrlar bayon etilgan. Taylor qarashlarining izdoshlari boshqa mamlakatlarda ham mavjud edi. Shu bois uning qarashlari juda tez muddatda etnologiyada yetakchi qarashlarga aylangan.

REFERENCES

1. A.A. Ashirov, Sh. Atadjanov. Etnologiya [Oliy o'quv yurtlari talabalari uchun o'quv qo'llanma]. Alisher Navoiy nomidagi O'zbekiston milliy kutubxonasi nashriyoti, T.:2007.
2. M.B.Qurbonova. Etnologiya faninig asosiy yo'nalish va maktablari (O'quv-uslubiy qo'llanma). -Buxoro:2019.
3. Ярашова, М. . (2024). ЖАҲОН ЭТНОЛОГИЯСИ ФАНИ ВА УНИ ЎҚИТИШНИНГ ЗАМОНАВИЙ МЕТОДОЛОГИЯСИ. *Modern Science and Research*, 3(10), 362–368. Retrieved from <https://inlibrary.uz/index.php/science-research/article/view/44901>
4. Ярашова, М. (2024). БУХОРО ВОҲАСИДА МАТО ВА МАТО ТАЙЁРЛАШ УСУЛЛАРИ. *Modern Science and Research*, 3(11), 782–787. Retrieved from <https://inlibrary.uz/index.php/science-research/article/view/48057>
5. Yarashova Mohlaroyim Shuhratovna. (2024). Muyiddin Ibn Arabiyning Tasavvuf Ta'limotida Tahsil Olgan Ayol Ustozlari Va Ta'lim Bergan Ayol Shogirdlari. *Miasto Przyszłości*, 52, 622–625. Retrieved from <https://miastoprzyszlosci.com.pl/index.php/mp/article/view/4679>

6. Yarashova, M. (2024). ILK O'RTA ASR MANBALARIDA KIYIM-KECHAKLAR VA ULAR BILAN BOG'LIQ ATAMALAR TAVSIFI. *Modern Science and Research*, 3(12), 621–632. Retrieved from <https://inlibrary.uz/index.php/science-research/article/view/58456>
7. Ярашова, М. (2025). ПАРАНЖИ ВА УНИНГ ЎРГАНИЛИШИ ТАРИХИ. *Modern Science and Research*, 4(1), 160–168. Retrieved from <https://inlibrary.uz/index.php/science-research/article/view/60323>
8. Yarashova, M., Sa'dullayev, U., & Yo'ldosheva, F. (2025). BUXORO VOHASI AYOLLARINING AN'ANAVIY BOSH KIYIMLARI- DO'PPI VA RO'MOL. *Modern Science and Research*, 4(1), 600–607. Retrieved from <https://inlibrary.uz/index.php/science-research/article/view/64116>
9. Yarashova, M., & Sultonova, M. (2025). BUXORO VOHASI DAFN MAROSIMI KIYIMLARI VA ULAR BILAN BOG'LIQ IRIM-SIRIMLAR. *Modern Science and Research*, 4(1), 352–358. Retrieved from <https://inlibrary.uz/index.php/science-research/article/view/63674>. 10.
10. Toshpo'latova, S. (2025). FOROBIYNING DIDAKTIK QARASHLARI ASOSIDA O'QUVCHILARNI TARIX FANIGA QIZIQTIRISH METODIKASI. *Modern Science and Research*, 4(1), 177-186.
11. Toshpo'latova, S., Gadayeva, M., & Sadullayev, U. (2024). SHARQ ALLOMALARINING DIDAKTIK QARASHLARI. *Modern Science and Research*, 3(12), 985-993.
12. Gadayeva, M., Toshpolatova, S., & Sadullayev, U. (2024). TARIX FANLARINI OQITISHDA MUZEYLARNING ORNI. *Modern Science and Research*, 3(12), 994-1003.
13. Sadullayev, U., Gadayeva, M., & Toshpo'latova, S. (2024). MAHALLA-QADRIYATLAR BESHIGI. *Modern Science and Research*, 3(12), 1228-1238.
14. Toshpo'latova Shaxnoza Shuhratovna. (2024). ILK UYG'ONISH DAVRI NAMOYONDALARNING DIDAKTIK QARASHLARI ASOSIDA O'QUVCHILARNI TARIX FANIGA QIZIQTIRIS METODIKASI. <https://doi.org/10.5281/zenodo.14520996>
15. Toshpo'latova, S. (2024). TARIX FANINI O'QITISHDA SAMARALI METODLAR. *Modern Science and Research*, 3(11), 774-782.
16. Тошполатова, Ш. (2024). THE PRESENT IRANIANS. *Журнал универсальных научных исследований*, 2(5), 453-462.
17. Toshpo'latova, S. (2024). BUXORODAGI SAROYLAR. *Modern Science and Research*, 3(5), 522-529.

18. Toshpo'latova, S. (2024). O'RTA ASRLARDA OILA PEDAGOGIKASIGA OID FIKRLAR. *Modern Science and Research*, 3(12), 353-361.
19. Toshpo'latova, S., & Xudoyqulov, S. (2024). History And Ethnology Of Olot District. *Modern Science And Research*, 3(5), 148-151.
20. Toshpo'latova, S., & Jo'rayeva, M. (2024). HISTORY AND ARCHITECTURAL MONUMENTS OF JONDOR DISTRICT. *Modern Science and Research*, 3(2), 447-450.
21. Qizi, R. S. S., Shukhratovna, T. S., & Karamatovna, M. A. (2024). Implementation of Education and Protection of Children's Rights in the age of Technology. *SPAST Reports*, 1(7).
22. Shuhratovna, T. S. (2024). Linguistic Anthropology. *European Journal Of Innovation In Nonformal Education*, 4(3), 432-437.
23. Toshpo'latova, S. S., & Naimov, I. N. (2023). MS ANDREYEV-O'RTA OSIYO XALQLARI ETNOGRAFIYASINING YIRIK OLIMI. *Innovations in Technology and Science Education*, 2(8), 1214-1222.
24. Toshpo'latova, S., & Tursuntoshova, S. (2024). Khoja Abdulkholiq Gijduvani. *Modern Science and Research*, 3(2), 87-93.
25. Toshpo'latova, S. (2024). Ethnolinguistics Of Ethnologies Of Bukhara. *Modern Science and Research*, 3(2), 1004-1011.
26. Toshpo'latova, S. (2024). Ethnolinguistics. *Modern Science and Research*, 3(2), 500-507.
27. Toshpo'latova, S. (2024). Religious Anthropology. *Modern Science and Research*, 3(1), 504-510.
28. Shakhnoza Shuhratovna, T. (2023). MS Andreyev's Way Of Life. *American Journal of Language, Literacy and Learning in STEM Education (2993-2769)*, 1(10), 655-659.
29. Shuhratovna, T. S. (2023). Ethnological Analysis Of National Costumes And Rituals Of Tajiks In The Works Of MS Andreyev. *International Journal Of History And Political Sciences*, 3(12), 42-47.
30. Toshpo'latova, S. (2023). MS Andreyev-Scientific Career. *Modern Science and Research*, 2(12), 801-807.
31. Shuhratovna, T. S. (2023). Etymology Of Tajik Marriage Ceremony. *International Journal Of History And Political Sciences*, 3(11), 17-23.
32. Toshpo'latova, S., & Ashurova, G. (2023). THE HISTORY AND DESCRIPTION OF THE WORK OF MS ANDREYEV-" ARK BUKHARI". *Modern Science and Research*, 2(9), 404-409.
33. Toshpo'latova, S. (2023). ETHNOLOGICAL ANALYSIS OF CALENDRIAL CALCULATION AND LENGTH MEASUREMENTS OF KHUF VALLEY TAJIKS IN

THE RESEARCHES OF MS ANDREYEV. *Modern Science and Research*, 2(10), 291-299.

34. Toshpo'latova, S. (2023). A STUDY OF THE WEDDING CEREMONY OF THE TAJIKS OF AFGHANISTAN. *Modern Science and Research*, 2(9), 84-89.
35. Naimov, I., & Toshpo'latova, S. (2023). Marriage Ceremony Of Tajiks In The Work Of Mikhail Stepanovich Andreyev "Tadjiki Dolini Khuf". *International Journal of Intellectual Cultural Heritage*, 3(1), 12-16.
36. Toshpo'latova, S. S. (2023). Tojiklar Milliy Kiyim-Kechaklari Va "Beshmorak" Marosimining Etnologik Tahlili. *Scholar*, 1(28), 395-401.
37. Toshpo'latova, S., & Hoshimova, M. (2025). BERUNIY VA UNING DIDAKTIK QARASHLARI. *Modern Science and Research*, 4(1), 344-351.
38. Toshpo'latova, S. (2024). ILK UYG'ONISH DAVRI NAMOYONDALARNING DIDAKTIK QARASHLARI ASOSIDA O'QUVCHILARNI TARIX FANIGA QIZIQTIRISH METODIKASI. *Modern Science and Research*, 3(12), 643-651.
39. Muyiddinov, B., Toshpo'latova, S., & Gadayeva, M. (2025). TEMURIYLAR DAVRIDA KUTUBXONACHILIK, HUJJATCHILIK VA ISH YURITISHNING O'ZIGA XOSLIGI. *Modern Science and Research*, 4(2), 97-105.
40. Toshpo'latova, S., Gadayeva, M., & Muyiddinov, B. (2025). BO'LAJAK O'QITUVCHILARNING PEDAGOGIK-PSIXOLOGIK TAYYORGARLIGINI TARKIB TOPTIRISH MODELII. *Modern Science and Research*, 4(2), 106-116.
41. Gadayeva, M., Toshpolatova, S., & Muyiddinov, B. (2025). TARIX DARSLARINI OQITISHDA INTERFAOL METODLARNING AHAMIYATI. *Modern Science and Research*, 4(2), 87-96.
42. Yuldosheva, F. . (2024). MIRZO ULUG'BEK KUTUBXONASI VA BUGUNGI TAQDIRI. *Modern Science and Research*, 3(12), 741-749. Retrieved from <https://inlibrary.uz/index.php/-research/article/view/58564>
43. Yuldosheva , F. . (2024). BOLA TUG'ILISHI BILAN BOG'LIQ MAROSIMLAR O'ZBEK XALQI HAYOTINING AJRALMAS QISMI SIFATIDA. *Modern Science and Research*, 3(11), 788-791. Retrieved from <https://inlibrary.uz/index.php/science-research/article/view/48058>
44. Yuldosheva , F. Y. qizi. (2023). LEV NIKOLAYEVICH GUMILYOVNING "QADIMGI TURKLAR" ASARIDA KO'KTURKLAR YODGORLIKLARI XUSUSIDA. *GOLDEN BRAIN*, 1(16), 338-342. Retrieved from <https://researchedu.org/index.php/article/view/3908>
45. [/article/view/3908](https://researchedu.org/index.php/article/view/3908)

47. 45. Yuldosheva, F. . (2025). MAHMUDXO‘JA BEHBUDIY – MILLATNING O‘Z TAQDIRINI ANGLASHIDA YORQIN YULDUZ VA MILLIY UYG‘ONISH DAVRINING RAMZI. *Modern Science and Research*, 4(1), 420–427. Retrieved from <https://inlibrary.uz/index.php/science-research/article/view/60832>
48. 46. Yuldosheva, F. ., & Abdihamidova, F. . (2025). BEHBUDIYNI KIM O‘LDIRGAN?. *Modern Science and Research*, 4(1), 359–366. Retrieved from <https://inlibrary.uz/index.php/science-research/article/view/63681>
49. Юсупович, К. С. . (2024). КРАТКИЙ ОБЗОР НА ВЗАИМООТНОШЕНИЯ УЗБЕКИСТАНА И ДВИЖЕНИЯ “ТАЛИБАН”, НА ФОНЕ ЗАХВАТА ТАЛИБАМИ ВЛАСТИ В АФГАНИСТАНЕ В 2021 ГОДУ. *TA'LIM VA RIVOJLANISH TAHLILI ONLAYN ILMIY JURNALI*, 4(11), 227–229. Retrieved from <https://sciencebox.uz/index.php/ajed/article/view/12432>
50. Yusupovich, K. S. (2024). Abu Hafs Kabir and the Spread of the Hanafi Madhhab in Transoxiana. *EUROPEAN JOURNAL OF INNOVATION IN NONFORMAL EDUCATION*, 4(9), 204–207. Retrieved from <https://inovatus.es/index.php/ejine/article/view/4079>
51. Каримов Сухроб Юсупович. (2024). ОРДЕН НАКШБАНДИЯ: ИСТОРИЯ, УЧЕНИЕ И ВЛИЯНИЕ. <https://doi.org/10.5281/zenodo.14509878>
52. С. Ю. Каримов. (2025). РОЛЬ ФАЙЗУЛЛЫ ХОДЖАЕВА В ИСТОРИИ УЗБЕКИСТАНА. <https://doi.org/10.5281/zenodo.14741491>
53. Нийозова Гулчехра Шерматовна, & Каримов Сухроб Юсупович. (2025). КУСАМ ИБН АББАС И ИСЛАМИЗАЦИЯ СРЕДНЕЙ АЗИИ. <https://doi.org/10.5281/zenodo.14736948>
54. Muyiddinov, B. (2023). XII-XIII ASRLAR DAVRIDA BUXORODA ILM – FANNING RIVOJLANISHI. *SCHOLAR*, 1(28), 341–345. <https://doi.org/10.5281/zenodo.10027071>
55. Muyiddinov Bekali. (2023). MO‘G‘ULLAR BOSQINI DAVRIDA BUXORONING AYANCHLI TAQDIRI. *TADQIQOTLAR.UZ*, 25(2), 212–215. Retrieved from <http://tadqiqotlar.uz/index.php/new/article/view/308>
56. Muyiddinov Bekali. (2023). THE ROLE OF BUKHARA AND OTHER CITIES IN THE MILITARY ART AND ARMY STRUCTURE OF KHOREZMSHAHS . ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ, 35(3), 55–58. Retrieved from <https://www.newjournal.org/index.php/01/article/view/10035>
57. Muyiddinov, B. (2024). BARTHOLD'S "СОЧИНЕНИЯ. ТОМ I. ТУРКЕСТАН В ЭПОХУ МОНГОЛЬСКОГО НАШЕСТВИЯ" THE HISTORY OF THE CREATION OF

THE WORK. MODERN SCIENCE AND RESEARCH, 3(1), 699–702. <https://doi.org/10.5281/zenodo.10552555>

58. Muyiddinov, B. (2024). THE ROLE OF MILITARY REFORMS IN THE BUKHARA KHANATE IN THE LIFE OF THE STATE UNDER THE SHAYBANIDS. MODERN SCIENCE AND RESEARCH, 3(2), 646–648. <https://doi.org/10.5281/zenodo.10668887>
59. MB Bahodir o'g'li. (2024). Military Art of Turkish Khaganate in the Early Middle Ages. European Journal of Innovation in Nonformal Education, 4(16), 223–227. <https://inovatus.es/index.php/ejine/article/view/2705/2586>
60. XORAZMSHOHIDLAR DAVLATI HAYOTIDA TURKON XOTUNNING O'RNI. (2024). MEDICINE, PEDAGOGY AND TECHNOLOGY: THEORY AND PRACTICE, 2(4), 463–469. <https://universalpublishings.com/index.php/mphttp/article/view/5192>
61. Muyiddinov Bekali Bahodir o'g'li. (2024). The coronation and campaigns of Alexander The Great. МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА, 2(5), 400–412. <https://doi.org/10.5281/zenodo.11222912>
62. Muyiddinov Bekali. (2024). COVERAGE OF LEGAL ISSUES IN "AVESTO". МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА, 2(6), 222–230. <https://doi.org/10.5281/zenodo.12191420>